

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PETO ODELJENJE

PREDMET AGROKOMPLEKS PROTIV UKRAJINE

(Predstavka br. 23465/03)

PRESUDA
(meritum)

STRAZBUR

6. oktobar 2011.

PRAVNOSNAŽNA

08. mart 2012.

*Ova presuda je postala pravnosnažna na osnovu člana 44 stav 2 Konvencije.
Moguće su redakcijske ispravke teksta.*

U predmetu Agrokompleks protiv Ukrajine,

Evropski sud za ljudska prava (Peto odeljenje), zasedajući u Veću sastavljenom od:

Din Špilman (*Dean Spielmann*), *predsednik*,

Elizabet Fura (*Elisabet Fura*),

Karel Jungvirt (*Karel Jungwiert*),

Mark Filiger (*Mark Villiger*),

Izabel Bero-Lefevr (*Isabelle Berro-Lefèvre*),

En Pauer (*Ann Power*),

Gana Jutkivska (*Ganna Yudkivska*), *sudije*, i

Klaudija Vesterdik (*Claudia Westerdiek*), *sekretar Odeljenja*,

Nakon većanja na zatvorenoj sednici 13. septembra 2011,

Izriče sledeću presudu, koja je usvojena tog dana:

POSTUPAK

1. Ovaj predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 23465/03), koju je protiv Ukrajine podneo Sudu na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija) Agrokompleks JSC (u daljem tekstu: preduzeće podnosilac predstavke) 23. juna 2003. godine.

2. Preduzeće koje je podnosilac predstavke zastupao je P. J. Lukas (*P. Y. Lucas*), advokat iz Pariza. Ukrajinsku vladu (u daljem tekstu: Vladu) zastupao je njihov zastupnik J. Zajcev (*Y. Zaytsev*).

3. Preduzeće podnosilac predstavke tvrdilo je, pre svega, da nije imalo pravično suđenje u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom. Takođe se požalilo na povredu prava na mirno uživanje svoje imovine.

4. Predsednik Petog odeljenja je 9. novembra 2009. godine odlučio da o predstavi obavesti Vladu. Takođe je odlučeno da se u isto vreme odlučuje o prihvatljivosti i meritumu predstavke (član 29 stav 1).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

5. Preduzeće podnosilac predstavke je privatna kompanija registrovana u Ukrajini. U vreme događaja o kojima je reč ono je obavljalo barter poslove sa ruskim kompanijama, gde se pre svega radilo o razmeni nekih prehrambenih sirovina iz Ukrajine za rusku sirovu naftu i o daljoj prodaji gotovih petrohemijskih proizvoda.

A. Događaji između 1991. i 1996. godine

6. Preduzeće podnosilac predstavke je 18. decembra 1991. godine potpisalo ugovor za preradu 225.000 tona sirove nafte sa Rafinerijom nafte iz Lisičanska (u daljem tekstu: Rafinerija) – u to vreme najvećom naftno-prerađivačkom firmom u zemlji, čijih 67,41% akcija poseduje država.

7. Viši arbitražni sud (u daljem tekstu: *HAC*) dozvolio je 5. marta 1993. godine preduzeću koje je podnosilac predstavke da podnese tužbu protiv Rafinerije zahtevajući da Rafinerija isporuči preduzeću podnosiocu predstavke naftne derivate proizvedene od njegovih sirovina.

8. Tokom juna i jula 1993. godine Rafinerija je isporučila samo manji deo naftnih derivata preduzeću podnosiocu predstavke.

9. Preduzeće podnosilac predstavke je 19. avgusta 1993. godine isporučilo Rafineriji još 150.000 tona sirove nafte na preradu.

10. U jesen 1993. godine državna preduzeća iz Luganske oblasti koja su se bavila ratarstvom, rudarstvom i drugim aktivnostima od presudne važnosti za lokalnu privredu suočila su se s posebno izraženom akutnom nestašicom goriva. U sklopu hitnih mera preduzetih da bi se kriza prevazišla lokalne vlasti su naložile Rafineriji da za lokalne potrebe, i to bez ikakve naknade, proizvede određene količine derivata, bez obzira da li je reč o proizvodima napravljenim od sirovine u vlasništvu kupaca.

11. Nakon tužbe preduzeća koje je podnosilac predstavke, *HAC* je 18. novembra 1994. godine naložio Rafineriji da izvrši obaveze po ugovoru potpisanom 19. avgusta 1993. godine.

12. U nekom trenutku Rafinerija je preimenovana u kompaniju *LysichanskNaftoOrgSyntez* (u daljem tekstu: *LyNOS*).

13. Odlukom od 5. aprila 1995. godine *HAC* je izmenio svoju presudu od 5. marta 1993. godine i naložio je *LyNOS*-u da plati preduzeću podnosiocu predstavke neisporučene naftne derivate.

14. Vlada je 26. aprila 1995. godine naložila Državnom sekretarijatu za naftu, gas i naftno-prerađivačku industriju (*Derzhnaftogazprom*, u daljem tekstu: *Deržnaftogasprom*) da proveri da li su opravdani zahtevi preduzeća podnosioca predstavke prema *LyNOS*-u. Kako se može zaključiti iz pisma koje je *Deržnaftogasprom* uputio Parlamentu 6. maja 1995. godine, utvrđeno je da su ti zahtevi osnovani. U pismu je posebno ukazano da glavni razlog zbog koga Rafinerija nije ispunila svoje ugovorne obaveze prema preduzeću podnosiocu predstavke leži u tome što su regionalne vlasti bez ikakve naknade preusmeravale petrohemijske proizvode (lokalnim preduzećima) tokom 1993. godine.

15. *HAC* je 19. jula 1996. godine dosudio preduzeću podnosiocu predstavke naknadu za dugotrajno neizvršenje presuda od 5. marta 1993. i 18. novembra 1994. godine i odredio da sudske troškove plati *LyNOS*.

B. Stečajni postupak protiv LyNOS-a i drugi događaji koji su uticali na naplatu zaostalih potraživanja preduzeća podnosioca predstavke

16. Preduzeće podnosilac predstavke se 22. jula 1996. godine obratilo HAC-u tražeći da se povede stečajni postupak protiv LyNOS-a zbog dugotrajnog neizvršenja presuda od 5. marta 1993. i 18. novembra 1994. godine.

17. Regionalni arbitražni sud u Poltavi (u daljem tekstu: Poltavski arbitražni sud) kome je HAC prosledio predlog za stečajni postupak koji je podnelo preduzeće podnosilac predstavke 9. avgusta 1996. godine započeo je stečajni postupak.

18. Taj sud je 3. marta 1997. godine doneo preliminarnu procenu po kojoj zaostali dug LyNOS-a prema preduzeću podnosiocu predstavke iznosi, na osnovu dokumentovanih dokaza, 169.323.720 ukrajinskih grivni (UAH) i 77.802 tone naftnih derivata.

19. Preduzeće podnosilac predstavke je 10. jula 1997. godine zatražilo od HAC-a da obezbedi potraživanja kreditora tako što će zapleniti akcije koje država ima u kompaniji LyNOS.

20. Taj sud je 15. jula 1997. godine odobrio taj zahtev i zabranio „[LyNOS-u], Fondu za državnu imovinu i drugim organima vlasti da preduzmu ijedan korak u cilju prenosa vlasništva ili promene statusa državnih akcija u portfelju [LyNOS] sve dotle dok taj sud ne okonča [stečajni postupak]”.

21. Državno tužilaštvo je 30. jula 1997. godine obavestilo predsednika HAC-a o rezultatima istrage o razlozima za tako velika zaostala potraživanja i nesolventnost kompanije LyNOS. Tužilaštvo je, između ostalog, zaključilo da su dugovi LyNOS-a prema njegovim klijentima uglavnom bili izazvani time što su naftni derivati bez ikakve naknade preusmeravani za potrebe države u 1993. godini.

22. Preduzeće podnosilac predstavke je 20. avgusta 1997. godine zaključilo sporazum sa LyNOS-om o postupku i uslovima otplate zaostalih potraživanja po osnovu presuda HAC-a od 5. marta 1993. i 18. novembra 1994. godine, kao i po osnovu presude Poltavskog arbitražnog suda od 3. marta 1997. godine. Potpisom stavljenim na taj sporazum dužnik je priznao dug prema preduzeću podnosiocu predstavke u iznosu od 225.355.355 ukrajinskih grivni, koji je, prema dogovorenom reprogramu, trebalo da bude isplaćen u naturi u roku od pet godina. Stranke su takođe naglasile da se taj sporazum ne može shvatiti kao prijateljsko poravnanje i da on ne podrazumeva zahtev za obustavu stečajnog postupka protiv LyNOS-a.

23. HAC je 18. novembra 1997. godine obustavio postupak dok se dužnik, kreditori i nadležni organi ne dogovore o jemstvima za otplatu zaostalih potraživanja.

24. Preduzeće podnosilac predstavke je 3. decembra 1997. godine zatražilo da predsednik Kabineta ministara (Vlade) razmotri mogućnosti da se državne akcije u LyNOS-u, koja iznose 26% njegovog akcionarskog

kapitala, prenesu u starateljski fond (*trust*) za period dok traje otplata zaostalih potraživanja kao jemstvo da će ona zaista biti otplaćena.

25. *HAC* je 14. januara 1998. godine obnovio stečajni postupak.

26. *HAC* je 29. januara 1998. godine odlučio da ostavi neispitana zaostala potraživanja kreditora kompanije *LyNOS*. U isto vreme, pozivajući se na potrebu da se i dalje ulažu naponi kako bi se isplatila potraživanja kreditora i sprečila insolventnost dužnika, Sud je odlučio da nanovo, dodatno preispita postupke koje su stranke s tim u vezi preduzele. Konkretno, *HAC* je naložio *LyNOS*-u i kreditorima čija su potraživanja ostala nenaplaćena da ga jednom mesečno redovno obaveštavaju o napretku otplate zaostalih potraživanja. Osim toga, svim zainteresovanim strankama sugerisano je da razrade mehanizam koji će obezbediti kontinuiranu otplatu dugovanja. Taj sud je takođe odlučio da pozove Vladu da preduzme mere kako bi sprečila bankrotstvo *LyNOS*-a. Sud je konstatovao da je svim strankama zajednički stav da zaostala potraživanja mogu biti isplaćena u naturi.

27. *HAC* je 13. februara 1998. godine odlučio da o stečajnom postupku treba da odlučuje tročlano veće, umesto sudije pojedinca. Pre toga, preduzeće podnosilac predstavke je iznelo primedbe na to da u slučaju odlučuje sudija pojedinac.

28. *LyNOS* je 20. februara 1998. godine uputio pismo prvom zameniku predsednika Skupštine Ukrajine zatraživši njegovu „pomoć u utvrđivanju zakonitosti” presuda *HAC* donetih tokom stečajnog postupka.

29. Prvi zamenik predsednika Skupštine je 21. marta 1998. godine poslao pismo v. d. predsedniku *HAC*-a tražeći od njega da „ne toleriše nikakvo prejudiciranje niti donošenje neosnovanih odluka u vezi sa insolventnošću *LyNOS*-a”, preduzeća koje je, kako je rekao, strateški važno za državu. U pismu je takođe iznet sledeći zahtev:

„[K]ako bi se sprečilo svako nanošenje štete interesima države i povreda ukrajinskog zakonodavstva, od Vas se traži da donesete hitnu odluku kojom ćete poništiti presudu od 13. februara 1998. godine i obustaviti postupak u vezi sa insolventnošću kompanije *LyNOS*.”

30. U pismu od 6. aprila 1998. godine predsednik *HAC*-a je odgovorio da je odluka od 13. februara 1998. godine bila u skladu s merodavnim pravom i da ne može biti preispitivana u postupku nadzorne revizije.

31. Preduzeće podnosilac predstavke je, sa svoje strane, zatražilo da *HAC* preispita odluku od 29. januara 1998. godine tako što će pokrenuti postupak nadzorne revizije. Smatralo je da je, iako su dugovi kompanije *LyNOS* potvrđeni dokumentacijskim dokazima i morali da budu vraćeni, Sud ipak nije utvrdio konačni iznos duga niti je od dužnika zahtevao ikakva delotvorna jemstva da će taj dug biti zaista vraćen.

32. Kolegijum *HAC*-a nadležan za reviziju presuda, odluka i rešenja (u daljem tekstu: Revizioni kolegijum) stavio je 6. aprila 1998. godine van snage odluku *HAC*-a od 29. januara 1998. godine u delu u kome se odnosila na ostavljanje neutvrđenih potraživanja kreditora i prosledio je predmet drugom

veću na novo ispitivanje. Kolegijum je konstatovao da su ostale nejasne procedure za vraćanje dugova i obim i metodi otplate.

33. Predsednik Državnog sekretarijata za gorivo i energetiku u Vladi Ukrajine, koji je u isto vreme bio i predsednik Nadzornog odbora *LyNOS*-a, poslao je *HAC*-u „izjavu u vezi sa predmetom”, u kojoj je pre svega istakao sledeće:

„Produženo trajanje stečajnog postupka protiv kompanije *LyNOS* nanosi i materijalnu i nematerijalnu štetu toj kompaniji i odvraća potencijalne investitore. ... Apelujem na vas da obustavite stečajni postupak protiv *LyNOS*-a.“

34. *LyNOS* se 22. aprila 1998. godine žalio predsedniku Ukrajine tvrdeći da je odluka *HAC*-a od 6. aprila 1998. godine nezakonita i zatražio je da predsednik interveniše kako bi se okončao stečajni postupak.

35. Predsednik Vlade je 4. maja 1998. godine obavestio predsednika *HAC*-a da se Upravni odbor i sindikati *LyNOS*-a ne slažu sa odlukom Suda od 6. aprila 1998. godine i zatražio je da „to pitanje bude razmotreno u skladu sa ustaljenom procedurom”.

36. Fond za državnu imovinu je 18. maja 1998. godine zatražio od *HAC*-a da obustavi stečajni postupak. Fond je istakao da ne može nastaviti prodaju svojih akcija u *LyNOS*-u s obzirom da je *HAC* u svojoj odluci od 15. jula 1997. godine zabranio bilo kakvu promenu statusa akcijskog kapitala kompanije *LyNOS*.

37. *HAC* je 21. maja 1998. godine ustanovio da su osnovani zahtevi Odbora poverilaca da se ubrza konačno utvrđivanje iznosa svih dospelih, a nenaplaćenih potraživanja i da se od dužnika zahtevaju jemstva da će ta potraživanja konačno biti naplaćena. *HAC* je uputio i kreditore i dužnike da ispune obaveze koje imaju iz prethodne odluke *HAC*-a od 6. aprila 1998. godine i da utvrde program koji će obezbediti dalju otplatu dugovanja. Sud je kao neosnovan odbacio zahtev Fonda za državnu imovinu da se okonča stečajni postupak kako bi on mogao da sprovede nekomercijalnu aukciju za prodaju akcija. *HAC* je uputio Fond da mu podnese sve dokumente u vezi sa pomenutom nekomercijalnom aukcijom i njenim rezultatima.

38. *HAC* je 2. jula 1998. godine razmatrao zahtev preduzeća koje je podnosilac predstavke da se utvrdi konačan iznos koji mu duguje tuženo preduzeće. *HAC* je konstatovao da je preduzeće podnosilac predstavke prvobitno procenilo svoja potraživanja na 660.000.000 ukrajinskih grivni, ali je, nakon pregovora sa dužnikom, taj iznos smanjen na 225.355.355 ukrajinskih grivni, u skladu sa sporazumom od 20. avgusta 1997. godine (vidi stav 22, gore). Nakon što je *LyNOS* delimično ispunio taj sporazum u septembru–decembru 1997. godine, što je *HAC* ocenio kao potvrdu da je *LyNOS* prihvatio njegove uslove, nenaplaćeno potraživanje iznosilo je 216.150.544 ukrajinskih grivni.

39. S obzirom na izuzetno tešku finansijsku situaciju dužnika, kao i na njegov strateški značaj za privredu Države, preduzeće podnosilac predstavke zatražilo je da sud potvrdi taj iznos kao ukupni konačni iznos nenaplaćenih

potraživanja. Osim toga, preduzeće podnosilac predstavke je saopštilo da je spremno da zaključi kako je dug otplaćen onog trenutka kada 90% tog iznosa bude isplaćeno.

40. *LyNOS* je, sa svoje strane, samo delimično prihvatio zahteve za naplatu preduzeća podnosioca predstavke i zatražio je da sud ustanovi vrednost duga koji treba otplatiti u naturi. *LyNOS* je smatrao da je odluka *HAC*-a kojom su dozvoljena potraživanja preduzeća koje je podnosilac predstavke nezakonita, iako su ostala validna. *LyNOS* je takođe optužio Vladu da nije ispunila svoje ugovorne obaveze prema preduzeću podnosiocu predstavke. *LyNOS* je smatrao da se sporazum od 20. avgusta 1997. godine ne može smatrati validnim zato što u njemu nisu uređeni osnovni uslovi, kao što su troškovi, rokovi i uslovi koji se postavljaju za isporuku naftnih derivata.

41. Sud je ustanovio da ukupan nenaplaćen dug *LyNOS*-a preduzeću podnosiocu predstavke iznosi 216.150.544 ukrajinske grivne.

42. *LyNOS* se 7. jula 1998. godine požalio predsedniku Ukrajine da glavni tužilac i predsednik *HAC*-a nisu uložili prigovor na osnovu zahteva *LyNOS*-a da se poništi odluka *HAC*-a od 6. aprila 1998. godine i da se u skladu s tim zahtevom obustavi stečajni postupak. U pismu koje je *LyNOS* uputio predsedniku Ukrajine navodi se sledeće:

„[O]dsustvo reakcije tužioca na nezakonit stečajni postupak protiv *LyNOS*-a ... i odsustvo jasnog stava predsednika Višeg arbitražnog suda u vezi sa ovim predmetom, dodatno pojačani smelošću, neostvarenim ambicijama i verovatno nekim sebičnim interesima Odbora poverilaca... postali su prepreka ne samo za normalan proces privatizacije akcija *LyNOS*-a već i za njegovo opšte normalno funkcionisanje.“

43. Predsednik *HAC* je 30. jula 1998. godine uputio pismo predsedniku Vlade (br. 01-2.1/181), u kome ga je „informisao ... o tekućem stečajnom postupku protiv *LyNOS*-a u skladu sa uputstvima predsednika Ukrajine od 6. maja i 13. jula 1998“. U tom pismu je, između ostalog, navedeno sledeće:

„Iznos dospelih, a neotplaćenih potraživanja od bivše Rafinerije nafte u Lisičansku prema kreditorima koji obavljaju preduzetničke aktivnosti u Ukrajini predstavlja, pre svega, rezultat toga što to preduzeće nije ispunjavalo svoje ugovorne obaveze.

Pošto dobije naftu svojih klijenata, rafinerija nafte je dužna da im, prema ugovoru, vrati gotove petrohemijske proizvode. Te kompanije su [sa svoje strane] dužne da većinu tih derivata isporuče ukrajinskim poljoprivrednim preduzećima.

Činjenica da je *LyNOS* sistematski kršio svoje ugovorne obaveze i da je izbegavao izvršenje svih sudskih odluka nije dovela samo do docnje nego i do nagomilavanja duga

...

Tokom razmatranja tog predmeta, Sud je, u okviru svojih nadležnosti, preduzeo odgovarajuće mere za naplatu duga između *LyNOS*-a i njegovih poverilaca. *LyNOS* je s nekima od kreditora sklopio građanskopravne sporazume kojima su uređeni uslovi i rokovi otplate duga, i ti sporazumi se sprovode, što pruža izvesnu nadu da se problem zaostalog duga može na taj način rešiti. To očekuje sam dužnik i on je to svoje očekivanje izrazio u pismu predsedniku Ukrajine. Međutim, uprkos tome, dužnik izbegava da se povinuje proceduri otplate duga koja je dogovorena sa [preduzećem podnosiocem predstavke].

S obzirom na tešku ekonomsku situaciju *LyNOS*-a, preduzeće [podnosilac predstavke] znatno je smanjilo [svoja] potraživanja ... – sa 596.055.564 ukrajinske grivne na 216.150.544

Za vašu informaciju, ukazujem na to da se zaostali dug *LyNOS*-a prema [preduzeću podnosiocu predstavke] pojavio 1992–1993. i da su ti iznosi potvrđeni u presudama Višeg arbitražnog suda Ukrajine. Zakonitost tih presuda potvrdile su sve nadređene instance, uključujući Kolegijum Višeg arbitražnog suda, koji ih je potvrdio u celosti.

Međutim, otkako je započet stečajni postupak, *LyNOS* ne izvršava presude uprkos činjenici da su one izvršne i imaju snagu zakona. Kompanija *LyNOS* je saopštila da je samom činjenicom da su sklopljeni sporazumi sa poveriocima u vezi sa uslovima i postupkom otplate zaostalih potraživanja ona oslobođena obaveze da izvrši presude, ali ta tvrdnja nije zakonita.

Postupajući po uputstvu Vlade od 26. jula 1998. godine *Derzhgasprom* (*Derzhgazprom*) je ... istražio i u potpunosti potvrdio činjenicu da *LyNOS* nije ispunio svoje ugovorne obaveze usled čega su sva potraživanja [preduzeća koje je podnosilac predstavke], kako je utvrđeno, u celosti opravdana.

U svom pismu od 6. maja 1995. ... taj organ je istakao da je u drugoj polovini 1993. godine rukovodstvo regionalne vlasti u Lugansku teško prekršilo odredbe ukrajinskih zakona pošto je naredilo *LyNOS*-u da besplatno preusmeri petrohemijske proizvode koji su u vlasništvu [preduzeća koje je podnosilac zahteva]. To podriva verodostojnost tvrdnji dužnika da nije njegova greška što ti petrohemijski proizvodi nisu bili isporučeni onima kojima pripadaju.

Dužnik čak nije iskoristio ni pomoć koju mu je pružila Vlada za otplatu dugova. U junu 1993. godine *Ukrderzhnaftogas* (*Ukrderzhnaftogaz*) obezbedio je *LyNOS*-u resurse ... i odobrio program isporuke naftnih derivata u periodu jun–septembar 1993. godine koji je trebalo da ostane na snazi sve dok se ne otplati kompletan dug [preduzeću koje je podnosilac predstavke]. [Dužnik] je, međutim, isporučio samo 33.000 tona tog proizvoda tokom juna i jula 1993. i odbio je da dalje otplaćuje svoj dug, koji je bio nekoliko puta veći od predate količine.

Zahtev da se obustavi postupak protivan je zakonu i ne može se ispuniti sve dok dugovanja ne budu u potpunosti otplaćena ...

Tokom ispitivanja ovog predmeta Sud je iscrpeo sve zakonom predviđene mogućnosti da spase dužnika od stečajne likvidacije. Poverioci su jasno stavili do znanja da im nije cilj da dužnik bude likvidiran ili da steknu vlasništvo nad njegovom imovinom. Oni insistiraju na postepenoj otplati duga u skladu sa dogovorenim reprogramom i zavisno od toga nemaju ništa protiv da se stečajni postupak obustavi dok se dugovanja u potpunosti ne otplate.

S obzirom na složenost rešenja između dužnika i kreditora i nejasnoće u početku krajnjih rokova za otplatu duga, što neminovno vodi do gomilanja štete usled inflacije i do gubitka prihoda za poverioce, kao i u želji da se oporavi dužničko preduzeće, smatramo da je neophodno da se formira radna grupa koja će na licu mesta istražiti ovaj problem.

Po našem mišljenju, bilo bi poželjno da se istraži i konačno utvrdi sudbina svih naftnih derivata koje je *LyNOS* proizveo od nafte čiji su vlasnici njegovi klijenti.“

44. Istog dana, 30. jula 1998. godine, Vlada je formirala Radnu grupu za utvrđivanje razloga dugovanja kompanije *LyNOS* prema stranim i domaćim poveriocima i za proučavanje posledica rešenja njihovih sporova sa poveriocima. U sastav Radne grupe ušli su predstavnici Vlade, Ministarstva,

pravde, Ministarstva privrede, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva finansija, Fonda za državnu imovinu, Glavne revizorske službe, Agencije za sprečavanje stečaja, Nacionalne agencije za obnovu i evropske integracije, Državne službe bezbednosti, Državnog tužilaštva i *LyNOS*-a.

45. Radna grupa je 31. avgusta 1998. godine podnela izveštaj u kome su, između ostalog, izneti sledeći zaključci. *LyNOS* je najveća rafinerija nafte u Ukrajini i može da pokrije do 35% potreba za gorivom u zemlji. Sva nafta koju je kompanija prerađivala tokom 1998. godine pripadala je ruskim preduzećima koja su ispoljila rastuće interesovanje za kompaniju *LyNOS* s obzirom na njenu geografsku blizinu granici sa Rusijom. U izveštaju je zaključeno da je kompanija nesolventna. Konstatovano je da konačni ishod dugovanja preduzeću podnosiocu predstavke, kako je to potvrdio *HAC* u svojoj odluci od 2. jula 1998, iznosi 216.150.544 ukrajinske grivne. Glavni razlog za tu zaduženost kompanije leži u odluci državnih vlasti (donetoj 1992. godine – sudeći prema izveštaju Radne grupe, odnosno 1993. godine – sudeći prema svim ostalim dokumentima u spisu predmeta) da preusmeri za državne potrebe petrohemijske proizvode *LyNOS*-a napravljene od sirovina u vlasništvu klijenata.

46. U izveštaju je takođe navedeno sledeće saopštenje:

„Radna grupa podržava predlog [koji je, po svemu sudeći, izneo *LyNOS*] da Viši arbitražni sud Ukrajine takođe mora uzeti u obzir ... udeo Države u imovini kompanije i druge činioce koji nisu bili uzeti u obzir na prethodnim suđenjima. To se odnosi na ispunjenje obaveza u naturi budući da je zbog njihovog prevođenja u novčane iznose vrednost ukupnog duga preuveličana.“

47. Međutim, Radna grupa je smatrala da iznos duga *LyNOS*-a prema preduzeću podnosiocu predstavke treba verifikovati, ako je potrebno i kroz izveštaje veštaka. Radna grupa je dalje potvrdila zaključak *HAC*-a u jednom drugom predmetu, o tome da merodavno pravo ne predviđa indeksiranje duga za inflaciju i zauzela stanovište da sličan kurs treba slediti i u ovom predmetu. Predložila je da se stečajni postupak suspenduje dok se „na osnovu revizije celokupne dokumentacije ne utvrdi tačan iznos dugovanja *LyNOS*-a komercijalnim preduzećima“.

48. Prema gore navedenom izveštaju, Radna grupa je formirana na zahtev predsednika *HAC*-a, a taj zahtev je on izrazio u pismu (br. 01-2.1/181) od 30. jula 1998. godine i u skladu sa gore pomenutom naredbom Vlade.

49. Revizioni kolegijum je 31. avgusta 1998. godine odbio zahtev *LyNOS*-a da se produži rok za ulaganje prigovora na odluku od 15. jula 1997. godine na osnovu procedure nadzorne revizije.

50. Predsednik *HAC*-a je 10. septembra 1998. godine ukinuo zabranu promene statusa akcija *LyNOS*-a koja je stupila na snagu presudom *HAC*-a od 15. jula 1997. godine. To je urađeno na zahtev *LyNOS*-a, koji je nameravao da organizuje nekomercijalnu aukciju u cilju prodaje državnih akcija u kompaniji; udeo Države u akcijskom kapitalu *LyNOS* iznosio je 41,4%.

Želelo se da se prodajom pomogne kompaniji da izađe iz finansijske krize i da izbegne stečaj.

51. Prvi zamenik predsednika Vlade je 12. septembra 1998. godine uputio pismo predsedniku *HAC*-a u kome je zatražio od njega da ukine i zabrani prenos vlasništva nad akcijama *LyNOS*-a. U pismu je navedeno:

„[Č]lanovi radne grupe formirane na Vaš zahtev po nalogu Vlade konstatovali su da iznos dugovanja [*LyNOS*-a] prema njegovim domaćim poveriocima zahteva dodatno razjašnjenje i temeljnu i sveobuhvatnu proveru.

S obzirom na činjenicu da *LyNOS* upravlja najvećom i najsavremenijom rafinerijom nafte u Ukrajini i vodeći računa o važnosti tog preduzeća za privredu i bezbednost Države ... zamoljeni ste da razmotrite zaključak Radne grupe da ukinete zabranu da se prodaju akcije kompanije i da odložite ispitivanje stečajnog postupka dok se ne utvrdi konačni iznos dugovanja kompanije domaćim poveriocima.“

52. Prvi zamenik predsednika Vlade je 14. septembra 1998. godine izdao uputstvo Ministarstvu finansija, Ministarstvu privrede, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Nacionalnoj agenciji za obnovu i evropske integracije, Fondu za državnu imovinu, Državnoj poreskoj upravi, Deržnaftogaspromu i Agenciji za sprečavanje stečaja da se postaraju da do 10. oktobra 1998. bude sprovedena „tematska dokumentaciona revizija sporazuma o preradi nafte koje je *LyNOS* sklopio 1992. godine i iznosa [njegovih] dugovanja domaćim kreditorima“.

53. Glavna revizorska služba je 9. oktobra 1998. godine obavestila Vladu da je proverila sporazume koje je *LyNOS* sklopio 1992. godine i da je ustanovila da je Kompanija isporučila petrohemijske proizvode državnim poljoprivrednim preduzećima na osnovu Vladinih uputstava. Nema dokumenata ili informacija koji bi ukazivali na to da je Vlada ikada platila tu robu. Usled toga pojavilo se dugovanje *LyNOS*-a (tada se još zvalo Rafinerija) prema klijentima, komercijalnim preduzećima, i od 1. januara 1993. godine to dugovanje iznosi 640.700 tona naftnih derivata.

54. *HAC* je 26. oktobra 1998. godine odbio zahtev *LyNOS*-a za to da veštaci procene njegovo dugovanje prema preduzeću podnosiocu predstavke, uz obrazloženje da je konačni iznos tog dugovanja već utvrđen. Revizioni kolegijum je 21. januara i 26. aprila 1999. godine potvrdio tu presudu.

55. Preduzeće podnosilac predstavke je 22. juna 1999. godine podnelo zahtev Revizionom kolegijumu za preispitivanje presude predsednika *HAC*-a donete 10. septembra 1998. godine. U zahtevu je izneta tvrdnja da predsednik nije bio ovlašćen da donese takvu odluku. Preduzeće podnosilac predstavke navelo je da kreditori ranije nisu osporili tu odluku zato što je doneta kako bi se omogućila nekomercijalna aukcija radi prodaje državnih akcija u vrednosti od 41,4% akcijskog kapitala, a ta aukcija je bila uslovljena jemstvom da će novi vlasnici kompanije otplatiti zaostale dugove. Pozivajući se na činjenicu da ta aukcija nikada nije održana i da je, umesto toga, ako je suditi prema izveštavanju medija, sačinjen novi plan da se proda više od 50% akcija (kontrolni paket) bez jemstva da će dugovi biti vraćeni, preduzeće podnosilac predstavke zatražilo je da odluka od 10. septembra 1998. godine

bude stavljena van snage, a da njegova potraživanja budu obezbeđena zabranom da se prodaju državne akcije u kompaniji *LyNOS* sve dok stečajni postupak ne bude do kraja sproveden.

56. Predsednik *HAC*-a je 9. jula 1999. godine uputio pismo prvom zameniku predsednika Vlade i u tom pismu je naveo da je prvobitni iznos potraživanja preduzeća koje je podnosilac predstavke smanjen na osnovu sporazuma među strankama sa 596.055.564 ukrajinske grivne na 216.150.544 ukrajinske grivne, s tim što je Sud potvrdio poslednji iznos. U pismu je navedeno da su poverioci pristali na restrukturisanje duga *LyNOS*-a s rokom od pet godina, pod uslovom da odobreni reprogram bude formalno potvrđen sudskom odlukom i da njegovo izvršenje bude zajemčeno. U isto vreme, poverioci su pristali, pod uslovom da se ispuni sve prethodno navedeno, da smanje potraživanja koja treba vratiti u naturi. Pozivajući se na sve prethodno navedene tačke, predsednik *HAC*-a je naglasio da je taj sud iscrpeo sve procesne mogućnosti za spasavanje dužnika od stečaja. Predložio je da se navedene sugestije kreditora uzmu u obzir radi prevazilaženja finansijske krize preduzeća kroz postupak vansudskog reprograma budući da je situacija koja već duže vreme traje dovela do nagomilavanja duga zbog inflacije i do gubitka prihoda na strani kreditora.

57. Odbor poverilaca je 16. jula 1999. godine podneo prvom potpredsedniku Vlade svoj predlog za obnovu solventnosti kompanije *LyNOS* i sprečavanje njenog stečaja. Odbor je, između ostalog, predložio da se državne akcije u *LyNOS*-u prebace na trust Odbora poverilaca u iznosu istovetnom sa iznosom dugovanja kompanije kao jemstvo da će ta dugovanja biti vraćena. Odbor je skrenuo pažnju prvom potpredsedniku Vlade na ono što je opisao kao „nezakonit pritisak vlasti na kreditore i na sud, kao i na neprihvatljivo prolongiranje traganja za rešenjem [ovog] akutnog problema”.

58. *LyNOS* je 15. septembra 1999. godine zatražio od predsednika Parlamenta „da se obrati Višem arbitražnom sudu radi obustave stečajnog postupka”. *LyNOS* je izneo tvrdnju da je *HAC* pogrešno obnovio stečajni postupak, preinačivši svoju prethodnu presudu od 29. januara 1998. i od 6. aprila 1998. godine. Takođe je naveo da je *HAC* „odlučio da dozvoli tužbene zahteve kreditora, koji teže neopravdanom bogaćenju...”.

59. *LyNOS* je 12. novembra 1999. godine pokrenuo postupak pred Gradskim arbitražnim sudom u Kijevu tražeći da se zvanično proglase nevažećim njegovi ugovori o preradi nafte sklopljeni 1991. i 1993. godine sa preduzećem podnosiocem predstavke, kao i sporazum od 20. avgusta 1997. godine o otplati dugovanja. *HAC* je 24. decembra 1999. godine preuzeo taj predmet.

60. *LyNOS* je 25. februara 2000. godine uputio pismo predsedniku Ukrajine u kome je naveo da se ulažu obimni naponi da se prevaziđe finansijska kriza i da je za sve to zainteresovan jedan strani investitor. Međutim, *LyNOS* je naveo kako smatra da „pozicija jednog broja nedržavnih poverilaca kompanije [predstavlja] prepreku za postizanje delotvornog rezultata na osnovu mera koje su preduzele državne vlasti i za ostvarivanje

investitorskog potencijala”. U pismu je naglašeno da preduzeće podnosilac predstavke „sprečava mogućnost da se problem reši na civilizovan način”. *LyNOS* je zatražio od predsednika da „izda uputstva nadležnim državnim organima da provere, u zakonskim okvirima, verodostojnost potraživanja [preduzeća koje je podnosilac predstavke] u odnosu na *LyNOS*, prirodu njihovog nastanka i da utvrde tačan iznos duga”.

61. Fond za državnu imovinu je 13. marta 2000. godine naložio da se formira tenderska komisija za komercijalnu prodaju državnih akcija u kompaniji *LyNOS* (udeo tih akcija iznosio je 67,41% akcijskog kapitala preduzeća).

62. *HAC* je 17. marta 2000. godine odbio zahtev *LyNOS*-a da se proglase nevažećim njegovi ugovori s preduzećem podnosiocem predstavke sklopljeni 1991. i 1993. godine, kao i sporazum od 20. avgusta 1997. godine u vezi sa otplatom dugovanja.

63. Predsednik *HAC*-a je 27. marta 2000. godine napisao predsedniku Ukrajine pismo sledećeg sadržaja:

„Shodno Vašem uputstvu od 20. marta 2000. godine obaveštavam Vas o napretku stečajnog postupka protiv kompanije *LyNOS*.

U ovom postupku postoji 20 preduzeća poverilaca, koji polažu pravo na to da im se isplate dugovanja u iznosu od preko jedne milijarde grivni.

U razmatranju ovog slučaja Sud je u granicama svojih nadležnosti preduzeo određene mere za namirenje dugovanja *LyNOS*-a njegovim kreditorima.

Međutim, s obzirom na složenost rešenja između dužnika i poverilaca i imajući u vidu perspektivu oporavka kompanije, molim Vas da formirate radnu grupu stručnjaka koja će istražiti problem unutar preduzeća, uključujući razjašnjenje iznosa dugovanja.“

64. Fond za državnu imovinu je 12. aprila 2000. godine zatražio da predsednik *HAC*-a ukine zabranu na prodaju akcija kompanije *LyNOS* s obzirom da je odlukom od 10. septembra 1998. godine ukinuta samo zabrana na promenu statusa akcija i ostalo je nejasno da li se to odnosi i na prodaju akcija. Istog dana predsednik *HAC*-a je odobrio taj zahtev.

65. Regionalna revizorska služba u Lugansku je 15. aprila 2000. godine izdala izveštaj o „proveri validnosti dužničkih obaveza *LyNOS*-a u odnosu na [preduzeće podnosilac predstavke] i zakonitosti indeksacije za inflaciju i primene sistema penala”; ta revizija je sprovedena na osnovu uputstava Glavne revizorske službe. Revizijom je utvrđeno da ukupni iznos duga *LyNOS*-a prema preduzeću podnosiocu predstavke iznosi 36.401.894 ukrajinske grivne. U izveštaju je ocenjeno da su zaključci *HAC*-a u vezi sa zaostalim nenaplaćenim potraživanjima preduzeća koje je podnosilac predstavke pogrešni i da su u suprotnosti s merodavnim zakonima.

66. Odlukom od 6. juna 2000. godine *HAC* je uveo moratorijum na potraživanja poverilaca u datom slučaju i odredio je upravitelja dužničke imovine (individualno lice).

67. U julu 2000. godine državne akcije u kompaniji *LyNOS* koje su iznosile 67,41% ukupnog akcijskog kapitala prodate se jednom ruskom preduzeću.

68. Neutvrđenog datuma 2000. godine *LyNOS* je zatražio da revizioni kolegijum preispita odluku Poltavskog arbitražnog suda od 3. marta 1997. i *HAC*-a od 2. jula 1998. godine (i jedna i druga odluka odnosile su se na iznos nenaplaćenih potraživanja od *LyNOS*-a prema preduzeću podnosiocu predstavke) na osnovu novoustanovljenih okolnosti. *LyNOS* se pozvao na gore navedeni izveštaj Regionalnog odeljenja za reviziju iz Luganska od 15. aprila 2000. godine kao novoustanovljenu okolnost koja nalaže da se prethodne odluke preispitaju.

69. *HAC* je 19. septembra 2000. godine razmatrao gore navedeni zahtev. Pošto je ustanovio da izveštaj na kome se zahtev zasniva ne sadrži nikakve nove informacije koje nisu bile poznate u vreme donošenja osporenih odluka, *HAC* je presudio da „podrži deo [relevantne] odluke koji se odnosi na konačno utvrđivanje duga *LyNOS*-a prema [preduzeću podnosiocu predstavke]”. *HAC* je takođe konstatovao da je odlukom Poltavskog arbitražnog suda od 3. marta 1997. godine iznos duga utvrđen samo preliminarno, dok je iznos koji je docnije utvrđen kao konačni u odluci *HAC*-a od 2. jula 1998. godine bio zasnovan na sporazumu između stranaka od 20. avgusta 1997. godine. Osim toga, taj sud je obezbedio potraživanja poverilaca time što je zabranio sve aktivnosti koje bi se odnosile na imovinu dužnika.

70. Kasnije u septembru 2000. godine predsednik *HAC*-a je, pozivajući se na član 92 Zakonika o arbitražnom postupku, naložio dvojici svojih zamenika da preispitaju odluku *HAC*-a od 19. septembra 2000. godine budući da je ona, kako je saopštio, „praktično [paralisala] rad preduzeća koje je strateški važno za državu, što može naneti štetu imovinskim interesima kako poverilaca, tako i dužnika, i istovremeno podriti izvršenje obaveza investitora prema Fondu državne imovine”.

71. Revizioni kolegijum je 4. oktobra 2000. godine dozvolio kompaniji *LyNOS* da podnese zahtev za suspendovanje od izvršenja odluke *HAC*-a od 19. septembra 2000. godine dok kolegijum ne odluči da li će biti sprovedena nadzorna revizija koju je ta kompanija tražila.

72. Revizioni kolegijum je 26. decembra 2000. poništio odluku *HAC*-a od 19. septembra 2000. godine (sa izuzetkom dve međusobno nepovezane tačke) i vratio predmet na novo razmatranje.

73. Istog dana predsednik Odbora *LyNOS* napisao je pismo predsedniku Ukrajine u kome mu je zahvalio „za čvrstinu [koju je on ispoljio] i insistiranje na rešavanju pitanja privatizacije i oporavka kompanije”. U pismu su istaknuti „pozitivni rezultati koji su sami po sebi dovoljno objašnjenje”. Kompanija je pre svega smatrala da je novi investitor doprineo prevazilaženju krize. U tom pismu su takođe sadržani sledeći iskazi:

„Kao menadžera uznemiruju me postupci [preduzeća podnosioca predstavke] kojima ono pokušava da izvrši pritisak na *LyNOS* i na investitora ... neprestano preuveličavajući svoja potraživanja u stečajnom postupku koji razmatra Viši arbitražni sud. ... Biće veoma teško *LyNOS*-u da reši te probleme bez Vaše intervencije. S tim u vezi, molim Vas da podržite naš tim zaposlenih i da instruišete Glavno tužilaštvo i Viši arbitražni sud Ukrajine da razjasne situaciju i donesu zakonite odluke.“

74. Predsednik Ukrajine je 29. decembra 2000. godine gore navedeni zahtev uputio predsedniku *HAC*-a i glavnom tužiocu uz sledeću napomenu:

„Molim Vas da ovo razjasnite i da donesete odluke u skladu s važećim zakonodavstvom.“

75. Na zahtev *LyNOS*-a Revizioni kolegijum je 20. juna 2001. godine preispitao odluku *HAC*-a od 17. marta 2000. godine prema postupku nadzorne revizije i potvrdio je tu odluku, ustanovivši da nema osnova za stavljanje van snage ugovora koje je *LyNOS* sklopio s preduzećem podnosiocem predstavke u 1991. i 1993. godini, kao ni sporazuma od 20. avgusta 1997. godine o otplati duga.

76. *HAC* je na zahtev *LyNOS*-a 27. juna 2001. godine preispitao odluke Poltavskog arbitražnog suda od 3. marta 1997. godine i samog *HAC*-a od 2. jula 1998. godine donete u vezi sa iznosom neotplaćenih potraživanja prema preduzeću podnosiocu predstavke na osnovu novoutvrđenih okolnosti. Sud je stao na stanovište da sporazum između stranaka od 20. avgusta 1997. godine (na kome se zasniva prethodno utvrđen iznos zaostalog duga) treba u zakonskom smislu tretirati kao ugovor o isporuci. Međutim, on nije sadržao sve elemente koji su potrebni za takav ugovor i stoga se mora proglasiti ništavim. Osim toga, Sud je zaključio da je Odbor poverilaca izgubio svoja ovlašćenja 4. maja 2000. godine, što je dan kada su stupile na snagu izmene Zakona o stečaju kojima su predviđene nove procedure za formiranje i aktivnosti odbora poverilaca.

77. Istom odlukom, *HAC* je utvrdio konačni iznos dugovanja *LyNOS*-a prema preduzeću podnosiocu predstavke na 97.406.920 ukrajinskih grivni, napominjući da su svi ranije utvrđeni iznosi bili preliminarni.

78. Preduzeće podnosilac predstavke je izjavilo žalbu na gornju odluku *HAC*-a navodeći, između ostalog, da su revizija i smanjenje iznosa dugovanja u suprotnosti s pravosnažnim sudskim odlukama u toj stvari, koja je postala *res judicata*.

79. Viši trgovinski sud (bivši Viši arbitražni sud, koji je preimenovan u junu 2001) prebacio je 13. jula 2001. godine stečajni postupak na Regionalni trgovinski sud u Lugansku (u daljem tekstu: Trgovinski sud u Lugansku) na dalje ispitivanje u skladu sa izmenama zakonskih propisa o stečajnom postupku iz juna 2001. godine.

80. Viši trgovinski sud je 26. jula 2001. godine odbio da primi žalbu koju je preduzeće podnosilac predstavke izjavilo na odluku *HAC*-a od 27. juna 2001. godine, pozivajući se na to da je ceo predmet prebačen 13. jula 2001. godine na Trgovinski sud u Lugansku.

81. Između marta i jula 2001. godine preduzeće podnosilac predstavke u nekoliko navrata se obratilo *HAC*-u tražeći pristup spisu predmeta u vezi sa stečajnim postupkom i postupkom za rešavanje potraživanja protiv *LyNOS*-a (koji se u to vreme zvao „Rafinerija”) pokrenutim 1993. i 1994. godine. Pismom od 16. jula 2001. godine Viši trgovinski sud je obavestio preduzeće koje je podnosilac predstavke da su spisi predmeta koji se odnose na njegove

zahteve iz 1993. i 1994. godine uništeni zato što je istekao rok za njihovo obavezno čuvanje. Preduzeću podnosiocu predstavke je, međutim, omogućen pristup spisu predmeta u vezi sa stečajnim postupkom. Preduzeće podnosilac predstavke požalilo se Glavnom tužilaštvu i predsedniku Vrhovnog suda zbog toga što su uništeni spisi vezani za potraživanja iz 1993. i 1994. godine i zbog nepravilnosti u dosijeu koji se odnosi na stečajni postupak (u spisu predmeta nije bilo paginacije ili se broj strana i popis sadržaja nisu poklapali). Glavno tužilaštvo je 3. avgusta 2001. godine obavestilo preduzeće koje je podnosilac predstavke da je predsedniku Višeg trgovinskog suda skrenulo pažnju na neregularnosti otkrivene u spisu predmeta u pogledu stečajnog postupka.

82. Trgovinski sud u Donjecku je 29. oktobra 2001. godine razmatrao žalbu preduzeća koje je podnosilac predstavke na odluku *HAC*-a od 27. juna 2001. godine. Rezultat tog razmatranja bila je promena utvrđenog iznosa dugovanja *LyNOS*-a preduzeću podnosiocu predstavke: taj iznos je određen na 90.762.268 ukrajinskih grivni duga i 220.809 ukrajinskih grivni u vidu naknade za kašnjenje u otplati (ukupno 90.983.077 ukrajinskih grivni).

83. Viši trgovinski sud je 16. aprila 2002. godine odbacio kasacionu žalbu koju je izjavilo preduzeće podnosilac predstavke na gore navedenu odluku od 29. oktobra 2001. godine.

84. Trgovinski sud u Lugansku je 25. juna 2002. godine započeo restrukturisanje *LyNOS*-a pod sudskim nadzorom.

85. Vrhovni sud je 26. decembra 2002. godine, zasedajući u veću od pet sudija, odbacio zahtev preduzeća koje je podnosilac predstavke da izjavi kasacionu žalbu protiv odluka od 26. decembra 2000. i 16. aprila 2002. godine budući da „nije uspeo da postigne saglasnost o tome da li u ovom predmetu postoji pravni osnov za uvođenje kasacionog postupka pred Vrhovnim sudom”.

86. Odbor poverilaca i dužnik potpisali su 21. novembra 2003. godine Sporazum o prijateljskom poravnanju, na osnovu koga je dogovoreno da će potraživanja poverilaca biti rešena tako što će se zameniti za imovinu dužnika. Pre svega, trebalo je da preduzeće koje je podnosilac predstavke dobije 90.983.077 akcija koje poseduje dužnik u vidu akcijskog kapitala u preduzeću za naftna ulaganja iz Lisičanska, na ime namirenja svojih potraživanja (što odgovara iznosu od 90.983.077 ukrajinskih grivni). Čak i da je to preduzeće odbilo da prihvati navedene akcije, smatralo bi se da su njegova potraživanja isplaćena.

87. Trgovinski sud u Lugansku je 8. decembra 2003. godine odobrilo gore navedeni sporazum o prijateljskom poravnanju, konstatujući, između ostalog, da je Odbor poverilaca jednoglasno glasao za njega. Taj sud je proglasio da je u celini sproveden postupak restrukturisanja dužničkog preduzeća koji se odvijao pod sudskim nadzorom i ukinuo je moratorijum na namirenje potraživanja kreditora. Preduzeće podnosilac predstavke nije prisustvovalo ročištu iako je, kako je konstatovano u presudi Apelacionog trgovinskog suda

u Donjecku od 22. aprila 2004. godine (vidi niže) bilo propisno obavješteno o njemu.

88. Preduzeće podnosilac predstavke izjavilo je žalbu protiv gore navedene odluke i u toj žalbi je, između ostalog, navelo da mu se nije pružila prilika da se usprotivi sporazumu o prijateljskom poravnanju, da nije bilo procene vrednosti akcija Kompanije za naftna ulaganja u Lisičansku i da nije utvrđeno da li je *LyNOS* ovlašćen da svoja dugovanja otplati aktivom u pomenutoj kompaniji.

89. Apelacioni trgovinski sud u Donjecku i Viši trgovinski sud su 22. aprila, odnosno 28. septembra 2004. godine odbili žalbu preduzeća koje je podnosilac predstavke i njegovu kasacionu žalbu kao neosnovane.

90. Vrhovni sud je 25. novembra 2004. godine odbio dodatni zahtev preduzeća koje je podnosilac predstavke da mu se dozvoli da izjavi kasacionu žalbu.

II. MERODAVNO UNUTRAŠNJE PRAVO I PRAKSA

A. Ustav Ukrajine iz 1996. godine

Relevantne odredbe mogu se naći u presudi u predmetu *Miroshnik protiv Ukrajine*, br. 75804/01, stav 30, od 27. novembra 2008. godine (nezavisnost sudstva) i u presudi u predmetu *Seryavin i drugi protiv Ukrajine*, br. 4909/04, stav 22, od 10. februara 2011. godine (zaštita imovine).

B. Zakonik o arbitražnom postupku od 1991. preimenovan u Zakonik o trgovinskom postupku izmenama od 21. juna 2001. koje su stupile na snagu 5. jula 2001. godine

91. Relevantne odredbe, onako kako su bile formulisane pre nego što su usvojene izmene od 21. juna 2001. godine (koje su stupile na snagu 5. jula 2001. godine) citirane su u presudi *Ukraine-Tyumen protiv Ukrajine*, br. 22603/02, stav 20, 22. novembar 2007. godine.

92. Poglavlje XII-2 (koje je na snazi od 5. jula 2001. godine) može se naći u Odluci *MPP Golub protiv Ukrajine (odl.)*, br. 6778/05, ESLJP 2005-XI.

93. Shodno članu 112, pravnosnažne sudske odluke mogu biti preispitane na osnovu novoustanovljenih okolnosti, onda kada su te okolnosti naročito važne za predmet i kada nisu mogle biti poznate stranci o kojoj je reč. Shodno članu 114, razmatranje zahteva za preispitivanje predmeta na osnovu novoustanovljenih okolnosti treba da rezultira sudskom presudom (odlukom ili rešenjem), u kojoj će presuda (odluka ili rešenje) čije se preispitivanje traži biti izmenjena ili poništena. Doneta odluka može biti osporena u standardnom postupku.

C. Zakon o izmenama Zakonika o arbitražnom postupku od 21. juna 2001. (na snazi od 5. jula 2001. godine)

94. Prema članu 4 prelaznih i završnih odredaba, presuda koja nije osporena do trenutka stupanja na snagu ovog zakona pred predsednikom arbitražnog suda može biti predmet žalbe trgovinskom apelacionom sudu ili kasacionoj instanci u skladu sa postupkom predviđenim Zakonikom o trgovinskom postupku.

PRAVO

I. NAVODNE POVREDE ČLANA 6 KONVENCIJE I ČLANA 1 PROTOKOLA BR. 1

95. Preduzeće podnosilac predstavke pritužilo se zbog dužine i navodne nepravilnosti postupka za vraćanje duga koji je ono još 1993. godine pokrenulo protiv kompanije *LyNOS* (u to vreme kompanija se zvala „Rafinerija nafte Lisičansk”) i koji je trajao do kraja 2004. godine. Podnosilac je u predstavci pre svega naveo da su sudovi prekršili načelo *res judicata* time što su preispitali i iznova procenili iznos dugovanja nakon što je taj iznos bio utvrđen konačnom pravnosnažnom sudskom odlukom od 2. jula 1998. godine. Podnosilac predstavke je takođe izneo tvrdnju da se sudovi koji su rešavali u datom predmetu ne mogu smatrati nepristrasnim i nezavisnim s obzirom na to da su visoki državni zvaničnici vršili snažan pritisak na njih. Preduzeće podnosilac predstavke pozvalo se na član 6 Konvencije koji u relevantnom delu glasi:

„Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ima pravo na pravičnu ... raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.“

96. Preduzeće podnosilac predstavke dalje se pritužilo po osnovu člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju na povredu prava na imovinu. Ono se pre svega požalilo zbog toga što nije moglo da obezbedi povraćaj svih 375.000 tona nafte koliko je prethodno isporučio rafineriji u državnom vlasništvu početkom devedesetih godina, čak i uprkos tome što su domaći sudovi potvrdili njegovo potraživanje u tom smislu. Član 1 Protokola br. 1 na koji se preduzeće podnosilac predstavke pozvalo glasi:

„Svako fizičko i pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.“

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo Države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu sa opštim interesima ili da bi obezbedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.“

A. Prihvatljivost

1. Usaglašenost *ratione temporis*

97. Vlada je tvrdila da je predstavka nekompatibilna *ratione temporis* u meri u kojoj se odnosi na događaje koji su se zbili pre nego što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Ukrajinu 11. septembra 1997. godine.

98. Iako se složilo sa stanovištem Vlade u pogledu vremenske nadležnosti Suda, preduzeće podnosilac predstavke je zastupalo stanovište da činjenice koje su se dogodile pre tog datuma takođe treba uzeti u razmatranje.

99. Sud naglašava da je on, zaista, kao što je jasno naznačio u mnogim predmetima protiv Ukrajine, nadležan da ispituje činjenice u predstavci sa stanovišta njihove usaglašenosti sa Konvencijom samo ukoliko su dogodili posle 11. septembra 1997. godine [vidi, na primer, *Kozak protiv Ukrajine* (odl.), br. 21291/02, ESLJP 2002-X].

100. Ovaj predmet tiče se činjenica koje su se zbile i pre i posle tog datuma. Sud smatra da su pritužbe preduzeća koje je podnosilac predstavke, u delu u kome se odnose na period pre 11. septembra 1997. godine, izvan nadležnosti Suda *ratione temporis*. Stoga prihvata prigovor Vlade i proglašava taj deo predstavke neprihvatljivim po osnovu člana 35 stavovi 3 tačka a) i 4 Konvencije.

101. U isto vreme, Sud može da uzme u obzir događaje koji su se zbili pre ratifikacije u meri u kojoj se može smatrati da su ti događaji stvorili situaciju koja je trajala i nakon tog datuma ili mogu biti relevantni za razumevanje činjenica koje su se zbile posle tog datuma i to će i učiniti [vidi *Broniowski protiv Poljske* (odl.) [VV], br. 31443/96, stavovi 74–77, ESLJP 2002-X].

2. Primenljivost člana 6 stav 1 Konvencije

102. Vlada je dalje navela da pritužbu preduzeća koje je podnosilac predstavke u vezi s navodno neopravdanim preispitivanjem odluke HAC-a od 2. jula 1998. godine (kojom je utvrđen i iznos duga kompanije *LyNOS*) treba proglasiti neprihvatljivom u smislu člana 35 stav 3 Konvencije zato što se član 6 stav 1 ne primenjuje na takvo preispitivanje. Vlada je smatrala da se odluka o kojoj je reč ne može smatrati pravnosnažnom sudskom odlukom kojom se utvrđuju građanska prava ili obaveze preduzeća podnosioca predstavke. Vlada je s tim u vezi istakla da je, u predmetnom vremenu, stečajni postupak koji je preduzeće podnosilac predstavke povelu protiv kompanije *LyNOS* još bio u toku te da je stoga tek trebalo utvrditi građanska prava i obaveze preduzeća koje je podnosilac predstavke.

103. Preduzeće podnosilac predstavke je osporilo taj argument.

104. Sud je istakao da ova pritužba pokreće činjenična i pravna pitanja koja su u dovoljnoj meri složena da ne mogu biti rešavana u fazi odlučivanja o prihvatljivosti. Sud smatra da rešenje ove pritužbe, uključujući pitanje koje pokreće Vlada o primenljivosti člana 6 stav 1 Konvencije zavisi od ispitivanja merituma predstavke [vidi i uporedi *Esa Jussila protiv Finske* (odl.), br.

73053/01, od 9. novembra 2004. godine i *Ferrazzini protiv Italije* [VV], br. 44759/98, stav 18, ESLJP 2001-VII].

105. Na osnovu navedenog, Sud pridružuje navedeni prigovor Vlade raspravi o meritumu predstavke.

3. Poštovanje roka od šest meseci

106. Vlada je takođe navela da predstavka nije bila podneta u roku od šest meseci (od dana donošenja pravnosnažne odluke). Prema tumačenju Vlade, rok od šest meseci, u smislu člana 35 stav 1 Konvencije, počeo je da teče 26. decembra 2000. godine – na dan kada je Revizioni kolegijum *HAC*-a poništio raniju odluku *HAC*-a o odbacivanju zahteva kompanije *LyNOS* za preispitivanje odluke od 2. jula 1998. godine kojom je utvrđen iznos njenog duga preduzeću podnosiocu predstavke na osnovu novoustanovljenih okolnosti i prosledio je taj zahtev na novo ispitivanje.

107. Preduzeće podnosilac predstavke se s tim nije složilo. Ono je navelo da je gore pomenuti zahtev kompanije *LyNOS* bio dopušten presudom *HAC*-a od 27. juna 2001. godine, koju je preduzeće podnosilac predstavke osporilo pred višim sudskim instancama u skladu sa zakonima kojima se uređuje trgovinski postupak. Preduzeće podnosilac predstavke je zastupalo stanovište da je pravnosnažna odluka domaćih sudova, prema tome, bila odluka Vrhovnog suda od 26. decembra 2002. godine. Na osnovu toga, preduzeće podnosilac predstavke je smatralo da je njegova predstavka, koja je podneta 23. juna 2003. godine, podneta u roku od šest meseci.

108. Sud na samom početku ističe da iako je Vlada iznela prigovor u vezi sa opštom prihvatljivošću predstavke, on se u suštini svodi na osporavanje toga da je preduzeće podnosilac predstavke podnelo predstavku u roku od šest meseci samo u delu koji se odnosi na preispitivanje odluke *HAC*-a od 2. jula 1998. godine na osnovu novoustanovljenih okolnosti.

109. U svojoj sudskoj praksi Sud je zastupao stanovište da poništenje pravnosnažne presude predstavlja trenutni čin koji ne stvara trajnu situaciju, čak ni ako podrazumeva ponovno otvaranje postupka [vidi, kao ustanovljeni autoritet, *Voloshchuk protiv Ukrajine* (odl.), br. 51394/99, od 14. oktobra 2003. godine i *Sardin protiv Rusije* (odl.), br. 69582/01, ESLJP 2004-II]. Kada ne postoji delotvoran pravni lek, Sud zastupa stanovište da samim poništenjem pravnosnažne presude počinje da teče rok od šest meseci za podnošenje predstavke Sudu (*ibid.*).

110. Vraćajući se ovom konkretnom predmetu, Sud izdvaja specifične okolnosti po kojima se on razlikuje od gore navedenih predmeta, kao i od mnogobrojnih drugih uporedivih slučajeva [vidi, na primer, *The Mrevli Foundation protiv Gruzije* (odl.), br. 25491/04, od 5. maja 2009. godine; *Nosov protiv Rusije* (odl.), br. 30877/02, od 20. oktobra 2005. godine i *Sitokhova protiv Rusije* (odl.), br. 55609/00, od 2. septembra 2004. godine].

111. Potrebno je ukazati na izvesne posebnosti merodavnog ukrajinskog zakonodavstva kojim je bio uređen arbitražni postupak, a koji je bio na snazi

u predmetnom vremenu. Tako, za razliku od parničnog postupka – gde se od sudova traži da donesu zasebnu odluku kojom će prihvatiti ili odbiti zahtev za ponovno pokretanje postupka na osnovu novoustanovljenih okolnosti, a ta odluka ne podleže žalbi (za merodavne zakonske odredbe i njihovu analizu vidi odluku u predmetu *Voloshchuk*, gore navedenom) – arbitražni postupak u Ukrajini ne predviđa donošenje takve zasebne procesne odluke. Pošto razmotri zahtev za ponovno otvaranje postupka na osnovu novoustanovljenih okolnosti, sud ima sledeće mogućnosti: da potvrdi presudu (odluku) čije je preispitivanje podnosilac tužbe tražio; da je poništi ili da je izmeni. Odluka koju sud u toj stvari donese može biti osporena u uobičajenom postupku (vidi stav 94, gore).

112. Sud konstatuje da je u ovom konkretnom predmetu zahtev koji je kompanija *LyNOS* podnela za preispitivanje odluke *HAC*-a od 2. jula 1998. godine na osnovu novoustanovljenih okolnosti u početku bio bezuspešan. Tako je 19. septembra 2000. godine *HAC* ustanovio da, u suštini, nije bilo nikakvih novoustanovljenih okolnosti. On, međutim, nije odbacio zahtev za preispitivanje, već bi se pre moglo reći da je podržao osporenu odluku od 2. jula 1998. godine (vidi stav 69, gore). Strogo gledano, *HAC* je time već ispitao meritum predmeta. Kasnije je ta odluka poništena, a zahtev za preispitivanje prosleđen je na novo razmatranje (vidi stav 72, gore). Na osnovu toga, 27. juna 2001. godine *HAC* je, postupajući kao sud u prvoj instanci, promenio svoju odluku od 2. jula 1998. godine odlukom koju je preduzeće podnosilac predstavke moglo da ospori i osporilo ju je pred višim sudovima (vidi stavove 76–78, 80, 82–83 i 85, gore).

113. Uzimajući u obzir sve navedeno, Sud smatra da datum kada je poništena konačna odluka od 2. jula 1998. godine, kao trenutak kada je počeo da teče rok od šest meseci, nije mogao biti očigledan za preduzeće koje je podnosilac predstavke u datim okolnostima: tehnički, taj rok je mogao da počne da teče najranije 19. septembra 2000. godine (kada je potvrđena prvobitna odluka) ili 26. decembra 2000. – kako je tvrdila Država – kada je poništena odluka od 19. septembra; 27. juna 2001. godine – kada je *HAC* izmenio odluku od 2. jula 1998. godine u svetlu novoustanovljenih okolnosti na koje se pozvala kompanija *LyNOS*; ili, konačno, 26. decembra 2002. godine – kada je Vrhovni sud podržao gore navedenu presudu od 27. juna 2001. godine svojom pravnosnažnom odlukom.

114. Sud će razmotriti sve navedene mogućnosti.

115. Kada je reč o navodnom propustu da uputi pritužbu Evropskom sudu za ljudska prava zbog preispitivanja odluke od 2. jula 1998. godine koje je dovelo do toga da je ta odluka podržana odlukom od 19. septembra 2000. godine, teško da se to može prigovoriti preduzeću podnosiocu predstavke, jer je ishod bio u njegovu korist.

116. Osim toga, nasuprot tvrdnjama Vlade, ishod zahteva za preispitivanje tek treba da bude odlučen nakon odluke od 26. decembra 2000. godine kojom se taj zahtev prosleđuje na novo razmatranje. Prema tome, ne može se smatrati da je odluka od 2. jula 1998. godine tog datuma poništena.

117. Sud takođe konstatuje da je *HAC* 27. juna 2001. godine, rešavajući kao sud prvog stepena, izmenio odluku od 2. jula 1998. godine na štetu preduzeća koje je podnosilac predstavke, tako što je prihvatio zahtev kompanije *LyNOS* za preispitivanje. S tim u vezi treba naglasiti sledeće: to je bila jedina sudska odluka u vezi sa zahtevom za preispitivanje sa kojom se preduzeće koje je podnosilac predstavke moralo suočiti; Odluka je doneta na osnovu merituma predmeta; na nju je bilo moguće uložiti žalbu u redovnom postupku i preduzeće podnosilac predstavke je tom putu pribeglo. Stoga se nije moglo očekivati da preduzeće podnosilac predstavke počne od 27. juna 2001. godine da računa rok od šest meseci u kome bi moralo da podnese predstavku Evropskom sudu.

118. Konačno, Sud konstatuje da je, nakon što su izmene zakona stupile na snagu 5. jula 2001. godine, žalbu preduzeća koje je podnosilac predstavke ispitao Trgovinski apelacioni sud u Donjecku (vidi stavove 82. i 95, gore). Potom je preduzeće podnosilac predstavke uložilo kasacionu žalbu *HCC*-u (bivši *HAC*) i naknadno je tražilo dozvolu od Vrhovnog suda da podnese dodatnu kasacionu žalbu (vidi stavove 83. i 85, gore). Prema sudskoj praksi Suda, druga kasaciona žalba Vrhovnom sudu predstavljala je, posle 5. jula 2001. godine, delotvoran domaći pravni lek u trgovinskom postupku u Ukrajini (vidi odluku u predmetu *MPP Golub*, gore navedenu).

119. Na osnovu tih razloga, Sud zaključuje da se u konkretnim okolnostima ovog predmeta preduzeću podnosiocu predstavke ne može zameriti to što je rok od šest meseci za upućivanje predstavke Sudu računalo od datuma kada je Vrhovni sud 26. decembra 2002. godine doneo odluku o navodno nezakonitom poništavanju pravnosnažne odluke *HAC*-a od 2. jula 1998. godine.

120. S obzirom da mu je predstavka podneta u roku od šest meseci od tog datuma, 23. juna 2003. godine, Sud takođe odbacuje taj prigovor Vlade.

4. Ostalo u pogledu prihvatljivosti

121. Sud dalje konstatuje da ovaj deo predstavke, u delu u kome ulazi u okviru njegove vremenske nadležnosti (vidi stavove 101 i 102, gore) nije ni očigledno neosnovan u smislu člana 35 stav 3 tačka a) Konvencije, niti je neprihvatljiv po bilo kom drugom osnovu. Stoga predstavku treba proglasiti prihvatljivom.

B. Meritum

1. Navodne povrede člana 6 stav 1 Konvencije

(a) Nezavisnost i nepristrasnost sudova

122. Preduzeće podnosilac predstavke zastupa stanovište da sudovi koji su se bavili stečajnim postupkom protiv kompanije *LyNOS* nisu bili ni nezavisni ni nepristrasni s obzirom na snažan politički pritisak i trajnu kontrolu koju su

nad postupkom vršili različiti državni organi koji su imali izražen interes za ishod tog postupka. Preduzeće podnosilac predstavke se s tim u vezi pre svega pozvalo na prepisku između visokih zvaničnika i sudova koji su se bavili tim predmetom (ili visokih zvaničnih sudova), s jedne strane, i između kompanije LyNOS i tih organa vlasti, s druge strane.

123. Vlada je izrazila neslaganje pozivajući se na jemstva nezavisnosti i nepristrasnosti sudske grane vlasti koja su utvrđena u Ustavu Ukrajine i drugim zakonima. Iako je Vlada priznala da je bilo pokušaja da se utiče na postupak, insistirala je na tome da nema dokaza da su ti pokušaji u suštini imali bilo kakav uticaj. Kako bi potkrepila te navode, Vlada se pozvala na činjenicu da su, iako su državni organi još od 1998. nastojali da se stečajni postupak okonča, taj postupak je ipak trajao sve do 2004. godine.

124. Sud ponovo ističe da se, kako bi se utvrdilo da li se neki sud može smatrati „nezavisnim” u smislu člana 6 stav 1 Konvencije, mora, između ostalog, voditi računa o sledećim kriterijumima: način imenovanja njegovih članova i njihov mandat; postojanje mehanizama zaštite od spoljašnjih pritisaka, kao i to da li taj sud ostavlja utisak nezavisnog suda (vidi, između mnogih drugih referentnih instrumenata, *Findlay protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 25. februara 1997. godine, stav 73, *Reports 1997-I*).

125. Kada je reč o pitanju „nepristrasnosti” u smislu člana 6 stav 1, u sudskoj praksi Sud jasno je utvrđeno da postoje dva aspekta tog zahteva, subjektivni i objektivni zahtev. Prvo, sud mora biti subjektivno nepristrasan, što znači da nijedan član tog suda ne sme imati nikakvu ličnu predrasudu ili unapred utvrđenu predstavu. Lična nepristrasnost se pretpostavlja ako nema dokaza za suprotno. Drugo, sud mora biti nepristrasan i sa objektivnog stanovišta – to znači da mora ponuditi dovoljna jemstva da se otkloni mogućnost bilo kakve osnovane sumnje u tom smislu [vidi *Kiiskinen protiv Finske (odl.)*, br. 26323/95, ESLJP 1999-V (izvodi)]. Konkretnije, mora se utvrditi, na osnovu objektivnog testa, da li, potpuno zasebno od ličnog ponašanja sudija, postoje dokazive činjenice koje bi mogle pobuditi sumnju u pogledu njihove nepristrasnosti (vidi *Kleyn i drugi protiv Holandije [VV]*, br. 39343/98 *et seq.*, stav 191, ESLJP 2003-VI).

126. Kada se odlučuje o tome da li u datom slučaju postoji legitimni razlog za strahovanje da ti zahtevi nisu ispunjeni, stanovište stranke je važno, ali nije odlučujuće. Ono što je odlučujuće jeste da li se može smatrati da je to strahovanje objektivno opravdano (vidi *Kleyn i drugi*, gore navedeno, stav 194).

127. Sud uočava da su pojmovi nezavisnosti i objektivne nepristrasnosti tesno povezani međusobno (vidi *Findlay*, gore navedeno, stav 73). Ta dva pojma je naročito teško razdvojiti onda kada su – kao u ovom konkretnom predmetu – argumenti koje podnosilac predstavke ističe kako bi osporio i nezavisnost i nepristrasnost suda zasnovani na istim činjeničnim razmatranjima [vidi, takođe, *Kleyn i drugi*, gore navedeno, stav 194. i *Salov protiv Ukrajine*, br. 65518/01, stav 82, ESLJP 2005-VIII (izvodi)]. Stoga će Sud razmotriti oba ta pitanja zajedno.

128. Sud primećuje da – kao što je potvrđeno materijalnim dokazima – različiti državni organi zaista jesu intervenisali u sudskom postupku o kome je reč i to u više navrata. Osim toga, te intervencije su se odvijale otvoreno i uporno i često ih je izričito zahtevala kompanija koja je dužnik preduzeća koje je podnosilac predstavke.

129. Tako u spisu predmeta postoje kopije zahteva kompanije *LyNOS* upućenih prvom potpredsedniku i predsedniku Skupštine Ukrajine, kao i predsedniku Vlade i predsedniku Ukrajine, kojima se traže njihove intervencije u sudskom postupku, kao i pisma tih funkcionera upućena predsedniku *HAC*-a sa uputstvima da poništi ili preispita prethodne odluke suda, da obustavi postupak ili se u tim pismima jednostavno prosleđuje odgovarajući zahtev kompanije *LyNOS* (vidi stavove 28–29, 34–35, 42, 51, 58, 60 i 74, gore). Sud takođe konstatuje da je predsednik *HAC*-a odgovorio na neka od tih pisama izveštajima o statusu postupaka i objašnjenjima o merama preduzetim u okviru tih postupaka (vidi stavove 43, 56 i 63, gore). Osim toga, Sud ne gubi iz vida činjenicu da je kompanija *LyNOS* izričito zahvalila predsedniku Ukrajine na njegovim intervencijama, koje je smatrala uspešnim – ukazujući na to da su „pozitivni rezultati [bili] sami po sebi dovoljno objašnjenje” (vidi stav 73, gore).

130. Iako pojam podele vlasti između izvršne i sudske grane vlasti poprima sve veću važnost u sudskoj praksi Sud (vidi *Stafford protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 46295/99, stav 78, ESLJP 2002-IV i *Henryk Urban i Ryszard Urban protiv Poljske*, br. 23614/08, stav 46, od 30. novembra 2010. godine), ni član 6 niti bilo koja druga odredba Konvencije ne zahtevaju od država da se povinuju bilo kojoj ustavnoteorijskoj koncepciji u vezi sa dopustivim granicama interakcije tih dveju grana vlasti. Sud mora da razjasni da li su u svakom konkretnom slučaju ti zahtevi Konvencije ispunjeni (vidi *Pabla Ky protiv Finske*, br. 47221/99, stav 29, ESLJP 2004-V).

131. Nije zadatak Suda da analizira valjanost relevantnih ustavnih aranžmana u Ukrajini. Jedino pitanje s kojim se Sud suočava jeste da li su u konkretnim okolnostima ovog predmeta domaći sudovi imali potrebni „pojavnii oblik” nezavisnosti ili potrebnu „objektivnu” nepristrasnost (vidi *McGonnell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 28488/95, stav 51, ESLJP 2000-II, i *Kleyn i drugi*, gore navedeno, stav 193).

132. Sud je već osudio, na najoštrijii mogućii način, pokušaje nesudskih organa da intervišu u sudskom postupku, smatrajući da su oni *ipso facto* inkompatibilni s pojmom „nezavisnog i nepristrasnog suda” u smislu člana 6 stav 1 Konvencije [vidi *Sovtransavto Holding protiv Ukrajine*, br. 48553/99, stav 80, ESLJP 2002-VII i *Agrotehservis protiv Ukrajine (odl.)*, br. 62608/00, od 19. oktobra 2004. godine].

133. Slično pristupu za koji se opredelio u predmetu *Sovtransavto Holding*, gore navedenom (stav 80), Sud zaključuje da je nebitno da li su sporne intervencije zaista uticale na tok postupaka. Samim tim što su poticale od izvršne i zakonodavne grane vlasti u državi, te intervencije svedoče o

odsustvu poštovanja za samo sudstvo i opravdavaju strahovanja preduzeća koje je podnelo predstavku u pogledu nezavisnosti i nepristrasnosti sudova.

134. Sud je svestan činjenice da se postupci o kojima je reč odnose na stečaj kompanije koja je u tom trenutku bila najveća rafinerija nafte u zemlji i čiji je Država bila vodeći akcionar (vidi stavove 6 i 45, gore). Stoga je potpuno prirodno da je to privuklo pomnu pažnju državnih organa na najvišem nivou. Ti organi, međutim, nisu se ograničili na to da pasivno prate razvoj događaj u sudskom predmetu u kontekstu svojih vansudskih napora za prevazilaženje krize u koju je zapala kompanija *LyNOS*, već su se grubo umešali u sudske postupke, što je neprihvatljivo.

135. Sud s tim u vezi naglašava da obim obaveze Države da obezbedi suđenje pred „nezavisnim i nepristrasnim sudom” prema članu 6 stav 1 Konvencije nije ograničen na sudstvo. To isto tako podrazumeva obavezu izvršne, zakonodavne vlasti i svakog drugog državnog organa, bez obzira na nivo tog organa, da poštuje presude i odluke sudova i povinuje se tim presudama i odlukama, čak i onda kada se s njima ne slaže. Tako je poštovanje Države za autoritet sudova nezaobilazan preduslov poverenja javnosti u sudove i, šire gledano, u vladavinu prava. Da bi zaista bilo tako, nisu dovoljna samo ustavna jemstva nezavisnosti i nepristrasnosti sudstva. Ta jemstva moraju biti delotvorno utkana u svakodnevne administrativne stavove i praksu.

136. Sud dalje zapaža da sudska nezavisnost i nepristrasnost, sagledani iz objektivne perspektive, zahtevaju da svaki pojedinačni sudija bude oslobođen od neprimerenih uticaja – i to ne samo uticaja koji bi poticali spolja, van sudstva, već i uticaja iz redova pravosuđa. Ta interna sudijska nezavisnost zahteva da sudije budu oslobođene od direktiva ili pritisaka svojih kolega sudija ili lica koja imaju upravnu odgovornost u sudu kao što je, na primer, predsednik suda. Nepostojanje dovoljnih jemstava koja bi obezbedili nezavisnost sudija unutar sudstva i, naročito, u odnosu na njihove pretpostavljene može navesti Evropski sud na zaključak da bi se moglo reći kako su sumnje preduzeća koje je podnosilac predstavke u pogledu nezavisnosti i nepristrasnosti suda objektivno opravdane (vidi *Parlov-Tkalčić protiv Hrvatske*, br. 24810/06, stav 86, od 22. decembra 2009. godine, uz dalje reference).

137. Vraćajući se sada na ovaj konkretan predmet, Sud primećuje da je u septembru 2000. godine predsednik *HAC*-a dao direktna uputstva dvojici svojih zamenika tražeći od njih da preispitaju sudsku odluku od 19. septembra 2000. godine (kojom je odbijen zahtev kompanije *LyNOS* za reviziju iznosa njenog duga preduzeću koje je podnosilac predstavke).

138. Sud smatra da je takav uticaj pretpostavljenog na tok postupka suprotan načelu interne sudijske nezavisnosti, kako je gore istaknuto.

139. Kad se sve to uzme u obzir, Sud zaključuje da, u datim okolnostima, domaći sudovi ne mogu biti smatrani nezavisnima niti objektivno nepristrasnima.

140. Prema tome, ovde je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije u tom smislu.

(b) Usklađenost s načelom pravne sigurnosti

141. Preduzeće podnosilac predstavke smatralo je da su time što su izmenili pravnosnažnu odluku od 2. jula 1998. godine kojom je bio utvrđen iznos dugovanja kompanije *LyNOS* sudovi prekršili načelo pravne sigurnosti koje je inherentno pojmu pravičnog suđenja prema članu 6 stav 1 Konvencije.

142. Pozivajući se na svoj prigovor u vezi s primenljivošću člana 6 stav 1 na situaciju na koju se podnosilac predstavke pritužuje, Vlada nije iznela nikakva dodatna zapažanja u vezi s meritumom ove pritužbe.

143. Sud ponovo naglašava da načelo pravne sigurnosti, kao jedan od temeljnih aspekata vladavine prava, zahteva da tamo gde su sudovi doneli konačnu odluku u nekom predmetu, ta njihova odluka ne može biti dovedena u pitanje (vidi *Brumărescu protiv Rumunije* [VV], br. 28342/95, stav 61, ESLJP 1999-VII).

144. Kada je reč o ovom konkretnom predmetu, Sud konstatuje da je, s obzirom na to da nije izjavljena nijedna žalba Revizionom kolegijumu – a tu žalbu je mogla da izjavi svaka stranka u roku od dva meseca od proglašenja odluke *HAC*-a (vidi upućivanje u stavu 92, gore) i koja je, do 5. aprila 2001. godine, smatrana žalbom sudu poslednje instance u smislu iscrpljivanja redovnih domaćih pravnih lekova u arbitražnim postupcima [vidi *Sovtransavto Holding protiv Ukrajine (odl.)*, br. 48553/99, od 27. septembra 2001. godine i *MPP Petrol protiv Ukrajine (odl.)*, br. 62605/00, od 25. marta 2008. godine) – odluka *HAC*-a od 2. jula 1998. godine predstavljala je konačno sudsko rešenje kojim je utvrđen iznos zaostalih dugovanja kompanije *LyNOS* prema preduzeću koje je podnosilac predstavke. Činjenica da je u toj fazi još trebalo da budu utvrđeni modaliteti otplate duga u sklopu tekućeg stečajnog postupka ni na koji način ne utiče na ovaj zaključak.

145. Polazeći od stanovišta da sud za koji je utvrđeno da mu nedostaju nezavisnost i nepristrasnost, u načelu, ne može jemčiti pravično suđenje, Sud je povremeno odlučivao da ne ispituje pritužbe u vezi s pravičnošću relevantnih postupaka (vidi *Çiraklar protiv Turske*, od 28. oktobra 1998. godine, stavovi 44–45, *Reports* 1998-VII). Međutim, imajući u vidu okolnosti svakog konkretnog predmeta u kome odlučuje, Sud je povremeno nalazio za shodno da zasebno razmotri pitanje pravičnosti sa stanovišta člana 6 Konvencije, pored razmatranja nezavisnosti i nepristrasnosti sudova (vidi, na primer, *Salov*, gore navedeno, stavovi 78–98 i *Bochan protiv Ukrajine*, br. 7577/02, stavovi 60–85, od 3. maja 2007. godine).

146. Sud smatra da u ovom konkretnom predmetu pritužba preduzeća koje je podnosilac predstavke u pogledu navodne povrede načela pravne sigurnosti otvara jedno ozbiljno pitanje koje nalaže zasebno razmatranje prema članu 6 stav 1 Konvencije.

147. Načelo pravne sigurnosti podrazumeva da nijedna stranka nema pravo da traži da se preispita pravnosnažna i obavezujuća presuda samo zato da bi isposlovala ponovnu raspravu i novu odluku u datom predmetu. Preispitivanje koje sprovode više sudske instance ne treba tretirati kao prikrivenu žalbu, a sama mogućnost da postoje dva viđenja nekog pitanja nije osnov za preispitivanje. Odstupanje od tog načela opravdano je samo onda kada to nalažu okolnosti supstancijalnog i obavezujućeg karaktera (vidi *Ryabykh protiv Rusije*, br. 52854/99, stav 52, ESLJP 2003-IX).

148. Vraćajući se ovom konkretnom predmetu, Sud konstatuje da, iako odluka *HAC*-a od 2. jula 1998. godine kojom je utvrđen iznos zaostalog duga kompanije *LyNOS* prema preduzeću koje je podnosilac predstavke nije bila osporena i koja je postala pravnosnažna, Vlada je kasnije tokom jula 1998. godine formirala radnu grupu predstavnika različitih visokih državnih organa kako bi razjasnila razloge zaduženosti te kompanije. U svom izveštaju od 31. avgusta 1998. godine ta radna grupa je navela da postoji potreba da se proverii iznos dugovanja. Posle toga, 14. septembra 1998. godine, prvi potpredsednik Vlade je izdao uputstvo nekim ministarstvima i državnim agencijama da sprovedu reviziju kako bi proverili iznos duga. Rezultat je bilo to što je u svom izveštaju od 15. aprila 2000. godine Regionalna revizorska služba u Lugansku zaključila da je zaključak *HAC*-a u njegovoj odluci od 2. jula 1998. godine o iznosu dugovanja preduzeću podnosiocu predstavke bio pogrešan i u suprotnosti s važećim propisima, kao i da je dug kompanije *LyNOS* iznosio, u stvari, 36.401.894 ukrajinske grivne umesto 216.150.544 koliko je utvrđeno 2. jula 1998. godine. Kompanija *LyNOS* se pozvala na taj zaključak kao na novoustanovljenu okolnost koja nalaže sudsku reviziju prethodno ustanovljenog iznosa duga i njen zahtev za preispitivanje je odobren. Na osnovu toga sudovi su preispitali i smanjili konačno utvrđeni iznos duga od 216.150.544 ukrajinske grivne na 97.406.920 ukrajinskih grivni i potom na 90.983.077 ukrajinskih grivni (vidi, pre svega, stavove 41 i 77, gore).

149. Te činjenice ukazuju na to da su nesudski državni organi doveli u pitanje sudsku odluku od 2. jula 1998. godine iako je ona postala konačna i pravnosnažna, da su je revidirali onako kako su našli za shodno i da su u njoj sadržan zaključak kritikovali kao pogrešan i nezakonit. Štaviše, na tu vansudsku reviziju iznosa duga docnije se (*LyNOS*) pozvao kao na novoustanovljenu okolnost, na osnovu koje su sudovi preispitali, na štetu preduzeća koje je podnosilac predstavke, iznos zaostalog dugovanja kompanije *LyNOS*.

150. S tih razloga, Sud zaključuje da je ponovno otvaranje konačno rešenog pravnog pitanja o iznosu zaostalih dugovanja u ovom konkretnom predmetu bilo zasnovano samo na neslaganju državnih vlasti s tim iznosom, i to je onda predstavljeno kao novoustanovljena okolnost. Sud smatra da je time flagrantno prekršeno načelo pravne sigurnosti, koje je utvrđeno u članu 6 stav 1 Konvencije.

151. Shodno tome, Sud odbacuje prigovor Vlade u pogledu primenljivosti člana 6 stav 1 na ovu pritužbu, koju je ranije priključio meritumu (vidi stav 106, gore) i utvrđuje da je ta odredba bila prekršena.

(c) Dužina postupka

152. Preduzeće podnosilac predstavke iznelo je stanovište da je postupak koji je ono povelu protiv kompanije *LyNOS* trajao nerazumno dugo.

153. Vlada nije smatrala da je ukupna dužina postupka bila nerazumna s obzirom na složenost predmeta i na navodno nekooperativno ponašanje samog preduzeća koje je podnosilac predstavke.

154. Sud ponovo ističe da se razumnost dužine postupka mora procenjivati u svetlu okolnosti datog predmeta i uz pozivanje na sledeće kriterijume: složenost predmeta; ponašanje podnosioca predstavke i relevantnih organa vlasti; važnost predmeta spora za podnosioca predstavke (vidi, između mnogih drugih autoriteta, *Frydlender protiv Francuske* [VV], br. 30979/96, stav 43, ESLJP 2000-VII).

155. Period koji treba uzeti u obzir u ovom predmetu počinje da teče od 11. septembra 1997. godine (dan kada je stupila na snagu Konvencija u odnosu na Ukrajinu – vidi stavove 100–102, gore) i traje do 25. novembra 2004. godine (kada je Vrhovni sud zaključio stečajni postupak protiv *LyNOS*-a potvrdivši prijateljsko poravnanje između te kompanije i Odbora poverilaca). Prema tome, postupak je trajao više od sedam godina.

156. Sud konstatuje da je ovaj predmet bio važan za preduzeće koje je podnosilac predstavke i koje je imalo znatan materijalni interes u tome. Predmet jeste, međutim, bi činjenično i pravno složen. U isto vreme, Sud primećuje da se, s jedne strane, najveće odlaganje (od jula 1999. do 16. aprila 2002. godine) može objasniti prvenstveno naporima vlasti da se revidira iznos duga preduzeću koje je podnosilac predstavke, uprkos tome što je u tom smislu već bila doneta pravnosnažna sudska odluka. S druge strane, preduzeću koje je podnosilac predstavke u datom postupku se ne može pripisati nijedno kašnjenje.

157. Sud je često utvrđivao povrede člana 6 stav 1 Konvencije u predmetima u kojima se pokreće pitanje dužine postupka (vidi *Frydlender*, gore navedeno).

158. Pošto je razmotrio sav materijal koji mu je predočen, Sud smatra da Vlada nije iznela nijednu činjenicu ili argument koji bi mogao da ga uveri da u datom slučaju treba da donese drugačiji zaključak. Imajući u vidu sudske praksu o ovom pitanju, Sud smatra da je u datom slučaju dužina postupka bila prekomerna i da nije bio ispunjen zahtev u pogledu „razumne dužine” postupka.

159. Prema tome, i u tom smislu bio je prekršen član 6 stav 1 Konvencije.

2. Navodne povrede člana 1 Protokola br. 1

160. Preduzeće podnosilac predstavke smatra da je, krivicom Države, bilo onemogućeno da obezbedi kompletan povraćaj 375.000 tona nafte, koliko je isporučilo državnoj rafineriji nafte početkom devedesetih godina dvadesetog veka uprkos tome što su domaći sudovi potvrdili njegovo potraživanje u tom smislu svojim konačnim odlukama od 5. marta 1993, 18. novembra 1994. i 2. jula 1998. godine.

161. Preduzeće podnosilac predstavke pre svega se pozvalo na reviziju iznosa zaostalog duga nakon što je taj iznos već bio utvrđen pravnosnažnom odlukom HAC-a od 2. jula 1998. godine, kao i na naknadno znatno smanjenje tog iznosa (sa 216.150.544 ukrajinske grivne na 90.700.000 ukrajinskih grivni).

162. Preduzeće podnosilac predstavke je potom navelo da je zabrana prodaje akcija kompanije *LyNOS* bila ukinuta na osnovu pukih odluka predsednika HAC-a od 10. septembra 1998. i 12. aprila 2000. godine, kao i da su državne akcije na kraju prodate stranom investitoru bez ikakvih jemstava da će ikada biti otplaćen zaostali dug kompanije *LyNOS* prema tom preduzeću.

163. Osim toga, preduzeće podnosilac predstavke je navelo da je 2003. godine bilo primorano na ono što je smatralo diskriminatornim prijateljskim poravnanjem koje je rezultiralo time da mu budu prenete akcije u posedu kompanije *LyNOS* koje niti su bile prenosive, niti su bile oslobođene tereta, niti su se po osnovu njih mogle isplatiti dividende, umesto novca ili petrohemijskih proizvoda koje bi dobilo da njegova prava nisu bila povređena.

164. Vlada je iznela stav da nije bilo nikakvih mešanja u prava preduzeća koje je podnosilac predstavke po osnovu člana 1 Protokola br. 1, zato što se, sve dok nije okončan stečajni postupak protiv kompanije *LyNOS* nije moglo smatrati da to preduzeće ima bilo kakvu imovinu ili utuživa imovinska potraživanja.

165. Sud ponovo naglašava da postojanje duga koji je potvrđen obavezujućom i izvršnom presudom pruža onome u čiju korist je presuda izrečena „legitimno očekivanje” da će taj dug biti vraćen i predstavlja „imovinu” korisnika u smislu člana 1 Protokola br. 1. Prema tome, ukidanje takve presude predstavlja mešanje u pravo na neometano uživanje imovine (vidi, između ostalih izvora, *Brumărescu*, gore navedeno, stav 74 i *Ponomaryov protiv Ukrajine*, br. 3236/03, stav 43, od 3. aprila 2008. godine).

166. Sud konstatuje da je dug *LyNOS*-a, koji je u to vreme bio državna kompanija, prema preduzeću koje je podnosilac predstavke bio potvrđen konačnom sudskom odlukom od 2. jula 1998. godine u iznosu od 216.150.544 ukrajinske grivne. Shodno tome, taj iznos novca predstavljao je imovinu preduzeća koje je podnosilac predstavke, pa je njegovo naknadno smanjenje, usled ponovnog otvaranja predmeta na osnovu novoustanovljenih

okolnosti predstavljalo mešanje u njegovo pravo na neometano uživanje te imovine.

167. Kao što je Sud utvrdio u kontekstu člana 6 stav 1 Konvencije, ukidanje izvršne odluke *HAC*-a od 2. jula 1998. godine bilo je protivno načelu pravne sigurnosti (vidi stavove 148–149, gore). Time je onemogućeno preduzeću podnosiocu predstavke da se osloni na obavezujuću sudsku odluku, a samo preduzeće je lišeno mogućnosti da dobije novac koji je legitimno očekivalo da će dobiti.

168. Sud stoga zaključuje da je, u tim okolnostima, revizija iznosa duga koji je trebalo da bude vraćen preduzeću podnosiocu predstavke na osnovu pravnosnažne i obavezujuće odluke *HAC*-a od 2. jula 1998. godine predstavljala prekomeran teret za preduzeće koje je podnosilac predstavke i samim tim nije bilo u skladu sa članom 1 Protokola br. 1.

169. Šire gledano, Sud konstatuje da je stečajni postupak koji je preduzeće podnosilac predstavke pokrenulo protiv *LyNOS*-a neposredno uticao na imovinske interese samog podnosioca predstavke. S obzirom na zaključak Suda o tome da sudovi koji su se tim postupcima bavili nisu imali potrebnu nezavisnost i objektivnu nepristrasnost usled ničim neopravdanih intervencija državnih zakonodavnih i izvršnih vlasti (vidi stavove 136–137, gore), Sud smatra da nije bila uspostavljena „pravična ravnoteža” između zahteva javnog interesa i potrebe da se zaštiti pravo preduzeća koje je podnosilac predstavke da neometano uživa svoju imovinu (vidi i uporedi presudu u predmetu *Sovtransavto Holding*, gore navedenu, stavovi 97–98).

170. Sva gore navedena razmatranja dovoljna su za Evropski sud da utvrdi povredu člana 1 Protokola br. 1, bez potrebe da razmatra dalju argumentaciju preduzeća koje je podnosilac predstavke u prilog njegovoj tvrdnji po ovom osnovu.

171. Shodno tome, došlo je do povrede člana 1 Protokola br. 1.

II. OSTALE NAVODNE POVREDE KONVENCIJE

172. Preduzeće podnosilac predstavke se takođe požalilo na osnovu člana 6 stav 1 Konvencije na nepravilnosti u spisu predmeta u vezi sa stečajnim postupkom i na uništenje dosijea u vezi s postupcima iz 1993–1994. godine. Dalje se požalilo, pozivajući se na članove 6 stav 1 i 13 Konvencije, kao i na član 2 Protokola br. 7 uz Konvenciju da mu je bio onemogućen pristup sudu zbog činjenice da je Vrhovni sud 26. decembra 2002. godine, zasedajući u petočlanom veću, odbio njegov zahtev da mu se dozvoli da izjavi kasacionu žalbu. S tim u vezi preduzeće podnosilac predstavke pozvalo se na zahtev utvrđen u merodavnom procesnom zakonodavstvu po kome je neophodno dobiti pristanak barem pet sudija za otpočinjanje postupka, kao i na činjenicu da Vrhovni sud nije precizirao koliko članova ima to veće.

173. S obzirom na sve činjenice koje ima pred sobom, kao i u meri u kojoj pitanja koja su predmet pritužbi spadaju u njegovu nadležnost, Sud zaključuje

da taj materijal ne ukazuje ni na kakvu dodatnu povredu prava i sloboda utvrđenih u Konvenciji ili protokolima uz nju. Iz toga sledi da taj deo predstavke mora biti odbačen kao očigledno neosnovan, shodno članu 35 stavovi 3 tačka a) i 4 Konvencije.

III. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

174. Član 41 Konvencije glasi kako sledi:

„Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili Protokola uz nju, a unutrašnje pravo visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.“

175. Preduzeće podnosilac predstavke podnelo je dva alternativna zahteva na ime materijalne štete – 179.119.430,67 evra (EUR) ili 143.873.981,28 evra (EUR)– gde se obračun zasnivao na američkoj i ukrajinskoj kamatnoj stopi i stopi inflacije. Takođe je iznelo odštetni zahtev za 250.000 evra na ime nematerijalne štete i 253.878,95 evra na ime sudskih troškova i izdataka.

176. Vlada je osporila te zahteve.

177. Sud smatra da, u okolnostima datog predmeta, pitanje primene člana 41 Konvencije još nije spremno za razmatranje. Shodno tome, on odlučuje da to pitanje rezerviše i da utvrdi naknadni postupak u svetlu mogućnosti postizanja sporazuma između tužene države i preduzeća koje je podnosilac predstavke (pravilo 75 stavovi 1 i 4 Poslovnika Suda).

ZBOG NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Odlučuje* da prigovor Vlade u pogledu primenljivosti člana 6 stav 1 Konvencije pridruži pritužbi preduzeća koje je podnosilac predstavke u vezi sa revizijom sudske odluke od 2. jula 1998. godine i taj prigovor odbacuje;
2. *Proglašava* pritužbe na osnovu člana 6 stav 1 Konvencije (pravičnost u pogledu načela pravne sigurnosti, nezavisnosti i nepristrasnosti domaćih sudova, kao i dužine postupka) i člana 1 Protokola br. 1 prihvatljivima u meri u kojoj se odnose na period nakon što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Ukrajinu od 11. septembra 1997. godine, dok ostatak predstavke proglašava neprihvatljivim;
3. *Smatra* da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije zbog nepostojanja nezavisnosti i nepristrasnosti sudova;
4. *Smatra* da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije zbog nepravilnosti postupaka (povreda načela pravne sigurnosti);
5. *Smatra* da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije zbog dužine postupaka;
6. *Smatra* da je došlo do povrede člana 1 Protokola br. 1;
7. *Smatra* da pitanje primene člana 41 Konvencije još nije spremno za donošenje odluke; te prema tome,
 - (a) *zadržava* navedeno pitanje u celini;
 - (b) *poziva* Vladu i preduzeće koje je podnosilac predstavke da dostave, u roku od tri meseca od dana kada ova presuda postane pravnosnažna u skladu sa članom 44 stav 2 Konvencije, svoje pismene komentare u vezi s tim pitanjem i da naročito obaveste Sud o svakom sporazumu koji eventualno postignu;
 - (c) *zadržava* dalji postupak i *poverava* predsedniku veća ovlašćenje da taj postupak odredi, ako za tim bude bilo potrebe.

Sačinjeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pismenoj formi 6. oktobra 2011, shodno Pravilu 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Klaudija Vesterdik
Sekretar

Din Špilman
Predsednik